

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 29 ΜΑΪΟΥ 2007
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
A. Μετάφραση

[...] Όταν βρισκόμασταν κοντά στο στόμιο σκοπεύοντας να ανέβουμε και έχοντας υποστεί όλες τις άλλες δοκιμασίες, ξαφνικά είδαμε από ψηλά εκείνον και άλλους, από τους οποίους σχεδόν οι περισσότεροι ήταν τύραννοι· ήταν ακόμη και κάποιοι απλοί πολίτες από εκείνους που είχαν διαπράξει μεγάλα κακουργήματα· αυτούς, όταν πια νόμιζαν ότι είναι η ώρα να ανέβουν, δεν τους δεχόταν το στόμιο, αλλά μούγκριζε, κάθε φορά που δοκίμαζε να ανέβει κάποιος από εκείνους που ήταν αδιόρθωτα κακοήθης ή που δεν είχε τιμωρηθεί όπως του άξιζε. Εκείνη λοιπόν τη στιγμή, είπε, άντρες άγριοι, όλο φωτιά στην όψη, που βρίσκονταν εκεί κοντά και ήξεραν τι σημαίνει το μούγκρητό, άλλους τους άρπαξαν από τη μέση και τους έπαιρναν από εκεί, τον Αρδιαίο όμως και κάποιους άλλους, αφού τους έδεσαν τα χέρια και τα πόδια και το κεφάλι, αφού τους έριξαν καταγής και τους έδερναν με ραβδί ή μαστίγιο, τους έσυραν έξω, κοντά στο δρόμο, ξεσκίζοντας τους επάνω σε ασπαλάθους και εξηγώντας σε όσους περνούσαν από κει για ποιους λόγους τους μεταχειρίζονταν έτσι και ότι τους κουβαλάνε, για να τους ρίξουν μέσα στον Τάρταρο.

B1.

Πράγματι, κατά τον Πλάτωνα, οι ποινές που επιβάλλονται στον Κάτω Κόσμο σε περιπτώσεις ειδεχθών εγκλημάτων είναι πολύ μεγάλης διάρκειας, ίσως και αιώνιες. Αυτό φαίνεται στο συγκεκριμένο κείμενο στα εξής χωρία: « **ἤδη χιλιοστὸν ἔτος**»: η ψυχή του Αρδιαίου είχε ήδη εκτίσει ποινή χιλίων ετών και τώρα επανέρχεται για την επόμενη μετεμψύχωση. « **γέροντα τε πατέρα ἀποκτείνας...ἀνόσια εἰργασμένους** » : ο Αρδιαίος στην επίγεια ζωή του διέπραξε εξαιρετικά βαριά εγκλήματα, όπως ήταν η δολοφονία του βασιλιά πατέρα του και του αδερφού του, που ήταν ο νόμιμος διάδοχος του θρόνου, προκειμένου να σφετεριστεί ο ίδιος την εξουσία. Ο Πλάτωνας μάλιστα στους Νόμους προέβλεπε για τους πατροκτόνους την ποινή του θανάτου δια λιθοβολισμού. Ο Αρδιαίος όμως δεν τιμωρήθηκε όσο ζούσε. Αντίθετα έγινε τύραννος και ως τέτοιος διέπραξε κι άλλα εγκλήματα. Όταν όμως πέθανε, τιμωρήθηκε αμείλικτα. Όχι μόνο του επιβλήθηκε ποινή χιλίων ετών, όπως προαναφέρθηκε, αλλά δεν του επιτράπηκε να συμμετάσχει στη διαδικασία της μετεμψύχωσης, όπως φαίνεται στα χωρία « **Οὐχ ἤκει** » « **οὐδ' ἂν ἤξει δεῦρο** » « **ἦσαν δὲ και ἰδιώται...οὐκ ἐδέχετο τὸ στόμιον, ἀλλ' ἐμυκᾶτο...ἐπιχειροῖ ἀνιέναι** ». Όπως παρατηρεῖ και ο νεοπλατωνικός φιλόσοφος Πρόκλος, οι ποινές είναι φρικώδεις, αλλά και η κακία των κολαζομένων είναι ανυπέρβλητη, εφόσον και τα άψυχα αφήνουν έμψυχον φωνήν εναντίον τους. Μεταξύ αυτών των κολαζομένων είναι τύραννοι και βασιλείς που χαρακτηρίζονται ως « **ἀνιάτως ἔχόντων εἰς πονηρίαν** » και γι' αυτό δεν τους επιτρέπεται η μετεμψύχωση. Τέλος, ο Αρδιαίος, μετά από βασανιστήρια, οδηγείται από τους τιμωρούς του στον Τάρταρο- « **εἰς τὸν Τάρταρον ἐμπεσοῦμενοι ἄγοντο** »- ο οποίος, κατά τις μαρτυρίες των αρχαίων, ήταν ένα ολοσκοτεινό βάραθρο στα έγκατα της γης, που βρισκόταν κάτω από τον Άδη και σε απόσταση τόση, όση απείχε η γη από τον ουρανό. Θεωρούνταν τόπος βασανισμού των κακών μετά το θάνατο. Η παραμονή τους δε στον Τάρταρο ήταν αιώνια.

B2. Ο Πλάτων ανακαλύπτει τους μεγάλους αμαρτωλούς κυρίως στις τάξεις των τυράννων. Αυτό στο χωρίο προκύπτει «**σχεδόν τι αὐτῶν τοὺς πλείστους τυράννους**» και κυρίως από τη φράση «**τις τῶν οὕτως ἀνιάτως ἔχόντων εἰς πονηρίαν**», που αναφέρεται στους αμετανόητους εγκληματίες. Στο «Γοργία» πάλι, ισχυρίζεται ότι οι περισσότεροι από αυτούς ήταν τύραννοι βασιλείς και δυνάστες. Και αυτό, γιατί οι άνθρωποι αυτοί, καθώς κατέχουν την απόλυτη εξουσία, έχουν τη δυνατότητα να διαπράττουν αδικίες και εγκλήματα καταπατώντας τους νόμους χωρίς να τιμωρούνται, αφού έχουν στα χέρια τους όλες τις εξουσίες και δεν ελέγχονται από κανέναν. Επιπλέον, τα εγκλήματα δεν διαπράττονται εναντίον ατόμων, αλλά έχουν κυρίως γενικό χαρακτήρα, είναι εγκλήματα εναντίον ολόκληρου του λαού. Οι τύραννοι συγκεκριμένα καταλαμβάνουν την εξουσία με τη βία των όπλων, αφήνοντας πίσω τους συνήθως θύματα, καταλύουν τις πολιτικές ελευθερίες και στερούν από το λαό βασικά δικαιώματα, χρησιμοποιούν τις φυλακίσεις, τους βασανισμούς, τις εκτοπίσεις, ακόμα και τις εκτελέσεις εκείνων που αντιτίθενται στο καθεστώς τους. Ο Πλάτων μάλιστα, για να πείσει ότι οι περισσότεροι από τους αμετανόητους εγκληματίες είναι τύραννοι επικαλείται τη μαρτυρία του Ομήρου ο οποίος στη ραψωδία «Νέκυια» της «Οδύσσειας» παρουσιάζει τον Τάνταλο, τον Σίσυφο και τον Τιτυό να τιμωρούνται αιωνίως. Βέβαια, υπάρχουν και άλλοι ισχυροί, απλοί πολίτες και όχι τύραννοι, οι οποίοι έχουν διαπράξει εγκλήματα που δεν ξεπλένονται με καμιά ποινή στον Άδη, αν και αυτοί είναι πολύ λιγότεροι. Ο Πλάτων αναφέρεται εδώ στην τιμωρία του τυράννου Αρδιαίου για τα εγκλήματα της πατροκτονίας και αδελφοκτονίας που διέπραξε, προκειμένου να σφετεριστεί την εξουσία του πατέρα του και για όσες άλλες ανομίες διέπραξε ως τύραννος θέλοντας να τονίσει ότι οι δίκαιοι επιβραβεύονται και σε αυτόν τον κόσμο και μεταθάνατον, ενώ οι άδικοι, οι κακούργοι και κυρίως οι τύραννοι τιμωρούνται σκληρά. Απόδειξη για αυτό είναι η μαρτυρία του Ηρόδου του Αρμενίου, η οποία εκτίθεται εδώ από τον Σωκράτη με τη γραφή του Πλάτωνα.

B3.

Β.Λ. Σχολικό Βιβλίο, σελ. 100 « **Η ιδεώδης πολιτεία ενσαρκώνει...δεν πολυπραγμονεί**»

B4.

- **ἔτος**: ετήσιος, διετής
- **κατειδόμεν**: κάτοψη, περίοπτος
- **πλείστους**: πλειστηριασμός, πλειστάκις
- **ἔδεχετο**: ακατάδεκτος, δοχείο
- **ἔμπεσοῦμενοι**: πτώση, πτωτικός

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Σωκράτης: Αν λοιπόν ο οφθαλμός σκοπεύει να στρέψει το βλέμμα (την προσοχή) στον εαυτό του, πρέπει να κοιτάξει σε οφθαλμό, και μάλιστα στο μέρος εκείνο του ματιού, όπου γεννιέται η αρετή του οφθαλμού* αυτό κατά κάποιο τρόπο δεν είναι η όραση;

Αλκιβιάδης: Ακριβώς.

Σωκράτης: Συνεπώς, αγαπητέ (φίλε) Αλκιβιάδη, και η ψυχή, αν εννοεί (σκοπεύει) να γνωρίσει τον εαυτό της, δεν πρέπει να στρέψει το βλέμμα της στην ίδια την ψυχή και κατά κύριο λόγο στο μέρος της εκείνο, όπου γεννιέται (δημιουργείται) η αρετή της ψυχής, δηλ. η σοφία και σε όποιο άλλο με το οποίο αυτό τυχαίνει να είναι όμοιο;

Αλκιβιάδης: Έτσι μου φαίνεται Σωκράτη, βέβαια.

Σωκράτης: Μπορούμε λοιπόν να πούμε πως υπάρχει θεϊκότερο πράγμα από την ψυχή, εκτός από αυτό, στο οποίο (για το οποίο) υπάρχει η γνώση και η φρόνηση;

Αλκιβιάδης: Δεν μπορούμε.

Σωκράτης: Μοιάζει λοιπόν το μέρος της αυτό στο θεό, και κάποιος αν βλέπει σε αυτό και αν γνωρίζει καθετί θεϊκό, δηλ. το θεό και τη φρόνηση, έτσι κατά κύριο λόγο (πάρα πολύ) θα μπορούσε να γνωρίσει τον εαυτό του.

Γ2. α. **ἰδεῖν** → ἰδέ
τυγχάνει → ἐτύγχανον
γνώσεσθαι → γνόντων ἢ γνώτωσαν
εἰδέναι → εἰδῶμεν
ἔχομεν → ἔσχηκε

Γ2. β. **ὄμματος** → τῷ ὄμματι
τοῦτον → οὗτοι
ὄμοιον → τοῖς ὁμοίοις
πᾶν → τῆς πάσης
φρόνησιν → ταῖς φρονήσεσι (ν)

Γ3. α. **ἰδεῖν:** τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο μέλλει
ἐγγιγνομένη: κατηγορηματική μτχ., κατηγορηματικός προσδιορισμός, εξαρτάται από το (ρ) τυγχάνει.
αὐτήν: αντικείμενο στο απαρέμφατο γνώσεσθαι
ὄμοιον: κατηγορούμενο στο τουτο δίπλα στη μτχ. ὄν.
τό εἰδέναι: έναρθο απαρέμφατο, υποκείμενο στο (ρ) ἔστιν.

Γ3. β. Ο λανθάνων υποθετικός λόγος βρίσκεται μέσα στις υποθετικές μτχς. **βλέπων** και **γνούς**. Αυτές έχουν ως απόδοση τη δυναμική ευκτική **ἂν γνοιῆ**, οπότε σχηματίζεται υποθετικός λόγος της απλής σκέψης.

Ἔτσι: **Εἰ τις εἰς τοῦτο βλέποι καί πᾶν τό θεῖον γνοιῆ θεόν τέ και φρόνησιν, οὕτω καί ἑαυτόν ἂν γνοιῆ μάλιστα.**